

CHARAKTERISTIKA OBYVATELSTVA KONTINENTU

Počet obyvatel (červenec 2007 – dle U.S. Census Bureau, International Data Base – odhad)

<i>Severní Amerika</i>	334 530 088
<i>Střední Amerika (pevninská)</i>	149 206 636
<i>Karibská oblast</i>	39 070 708
<i>Jižní Amerika</i>	379 919 602
Celkem	902 727 034

Nejlidnatější státy:

USA	301 139 947
Brazílie	190 010 647
Mexiko	108 700 891
Kolumbie	44 379 598
Argentina	40 301 927
Kanada	33 390 141
Peru	28 674 757
Venezuela	26 023 528
Chile	16 284 741
Ekvádor	13 755 680

Nejméně lidnaté státy:

Svatý Kryštof a Nevis	39 349
Antigua a Barbuda	69 481
Dominika	72 377
Grenada	89 971
Svatý Vincenc a Grenadiny	118 149

- počet původního obyvatelstva při příchodu Evropanů se odhaduje na 60 – 150 mil., po střetu s Evropany došlo k tzv. demografickému kolapsu, kdy v oblasti Antil bylo domorodé obyvatelstvo vyvražďeno úplně (nemožnost útěku) a nahrazeno dovezenými černochoy z Afriky, v oblasti pevninské Střední Ameriky a v Jižní Americe došlo k poklesu domorodého obyvatelstva hlavně v nížinných oblastech (odhady hovoří o zachování 2 % původní populace), v horských oblastech pak zbylo asi 30 % domorodých indiánů; kromě přímého vyvražďování byly příčinami úbytku zavlečení evropských nemocí (spalničky, neštovice, mor ...) a alkohol, změna sociálního a kulturního prostředí, zhroucení starých a zažitých společenských struktur
- nárůst obyvatel způsobily velké migrační vlny směřující hlavně do Severní Ameriky (USA), ale i do oblasti La Platy
- v současnosti žije na kontinentu cca 900 mil. obyvatel, přírůstky v Latinské Americe jsou způsobeny hlavně vysokou mírou porodnosti, naopak v Severní Americe jde o migraci (z Latinské Ameriky, z Asie a z ostatních světadílů)

Rozmístění obyvatel

- rozmístění obyvatelstva je velice nerovnoměrné a závisí na přírodních podmínkách (v mírném pásu lidé soustředěni při pobřeží, v tropickém pásu na náhorních plošinách s příznivějším klimatem) a na průběhu kolonizace v období čtyř století
- největší hustota obyvatel na pobřeží Atlantského oceánu, a to na obou subkontinentech

- málo osídlené zůstaly především rozsáhlé plochy lesů a tundry na severu kontinentu, horské pásmo Kordiller, tropické lesy Amazonie (Amazonské nížiny) a oblasti močálů, pouštní a polopouštní oblasti na západě Jižní Ameriky a ve střední Americe, celý jih kontinentu (Patagonie)
- Severní Amerika, nejhustěji zalidněné oblasti, megalopolis:
  - a) severovýchodní pobřeží USA (tzv. BosWash) = od Bostonu přes New York a Philadelphii po Washington
  - b) oblast Velkých kanadských jezer (tzv. ChiPitts) = od Chicaga přes Detroit a Cleveland po Pittsburg v USA a kanadská urbanizovaná část kolem Erijského jezera a jezera Ontario (Windsor – Toronto – Oshawa)
  - c) oblast San Francisco – Los Angeles – San Diego (tzv. SanSan)
- Jižní Amerika, hustě zalidněné pásmo podél atlantického pobřeží severovýchodní Brazílie až k širokému zázemí La Platy
  - a) Belo Horizonte – Rio de Janeiro – Sao Paulo
  - b) ústí řeky La Platy, kde dominuje Buenos Aires a Montevideo
  - oblasti a) a b) udržovaly kontakt s Evropou a Severní Amerikou, jejichž trhy formovaly strukturu ekonomiky jihoamerických oblastí
  - c) severní a severozápadní pobřeží Jižní Ameriky a přiléhající vysokohorské pánevní oblasti a údolí And; početný základ původního obyvatelstva, jež bylo doplňováno imigrací především z jihovýchodní Evropy (dominují města Caracas, Maracaibo, Medellín, Bogotá)
  - d) podobné podmínky jsou ve vnitrozemí Mexické plošiny, Ciudad de México
- stupeň urbanizace je velmi vysoký, USA a Kanada až 75 %, celá Latinská Amerika kolem 65 %, ale zde existují velké rozdíly mezi jednotlivými státy
- v Latinské Americe jsou města hlavním činitelem, který prohlubuje disproporce v rozmístění hospodářského potenciálu – až 90 % zpracovatelského průmyslu se soustřeďuje ve 40 velkých městech, přičemž 70 % jen v 10 aglomeracích; s rostoucí urbanizací roste nezaměstnanost ve městech, vznikají chudinské čtvrti na okrajích velkoměst (barrios, favelas, villas miserias), v Severní Americe chudinské čtvrti, kde je soustředěno hlavně nebělošské složky obyvatelstva (slumy, ghettos) – projevy sociálně patologických jevů (kriminálnost, drogová závislost, vznik gangů ...)

Rasová a národnostní struktura

- obyvatelstvo Ameriky je tvořeno stále se zmenšujícím podílem původního indiánského obyvatelstva a obyvatelstvem přistěhovalým za posledních více než 500 let, což byli postupně příslušníci téměř všech evropských národů a dále násilně přivezení černošští otroci z Afriky; je zde proto velmi pestrá mozaika obyvatel, dochází k formování specifických národů v rámci státních hranic, i když mnoho zemí má společný jazyk
- Indiáni přišli do Ameriky z Asie před 20 – 30 tis. let po pevninském mostu v Beringově úžině; několik vln migrace, poslední byli Eskymáci před 3 – 5 tis. lety (již po zamrzlém moři); žili roztroušeně na velkém území, vzájemná izolovanost vedla ke vzniku nových skupin, rozdílných ve stupni společenského vývoje, díky izolaci došlo k jazykové konvergenci a vzniku nových jazyků, přes 1 000 jazyků, které se s obtížemi řadí do 120 jazykových rodin
- na stupni rozvoje domorodých společenstev se podepsaly přírodní podmínky: skupiny na severu a jihu byly na nejnižším stupni vývoje, **lovci zvěře a ryb a sběrači**; náhorní plošiny, nížinatý Yucatán, tropy, subtropy – největší **rozkvět civilizací**, řada **vyspělých kultur (mj. Inkové, Aztékové, Mayové, Toltékové, Olmékové ...)**

- osud původních Indiánů je odlišný v oblastech Severní a Latinské Ameriky, což souviselo s úrovní společenského vývoje, ale svým projevem je v obou částech kontinentu podobný:
  - v ostrovní oblasti Karibského moře nebyla možnost útěku, proto zde nejsou původní obyvatelé
  - na jihu Ameriky taktéž, byli na nejnižším stupni společenského vývoje
  - ve španělské Americe formální zrovnoprávnění původních obyvatel („uznání za lidi“), roku 1512 zakázáno jejich zotročování, zákony se nedodržovaly, po celé koloniální období měli původní obyvatelé nevolnické postavení
  - v Kanadě a USA byl vztah k původním obyvatelům vyjádřen heslem „dobrý Indián = mrtvý Indián“, vyhánění z území, kde byly výhodné podmínky pro hospodaření, uzavírání do rezervací, které nesměli opouštět, nebo byli nemilosrdně zabíjeni
    - nejbojovnější kmeny děleny do více **rezervací** (Dakotové, Apači), nebo bylo do rezervace umísťováno vždy několik kmenů jazykově i kulturně odlišných dohromady, tím došlo ke ztrátě identity Indiánů, byl porušen pocit sounáležitosti s kmenem
    - používáním angličtiny došlo k opuštění vlastního jazyka
    - k úplné pacifikaci došlo na konci 19. století, kdy došlo k velkým masakrům na nejodbojnějších Apačích a Dakotech
  - všeobecné zrovnoprávnění a občanství bylo všem Indiánům uděleno zákonem z 2. 6. 1924
  - pořádány panamerické indigenistické konference a kongresy
  - v řadě zemí nyní možnost učit se původnímu, vlastnímu jazyku (viz úřední jazyky), mají vlastní noviny, literaturu, rozhlas, televizi
  - snahy Indiánů změnit nesprávně používaný termín Indiáni na termín Amerindové (tento pojem se již objevuje ve statistikách a některých encyklopediích) a přejmenování Latinské Ameriky na Indiánskoiberskou Ameriku
- příslušníci mongoloidní rasy: původní Indiáni, Eskymáci; nově přibyli Číňané, Japonci a další přistěhovalci ze zemí východní a jihovýchodní Asie
- příslušníci europoidní rasy: Evropané, později imigranti ze severní Afriky, z arabských států a z Indie
- příslušníci negroidní rasy: násilně přivezené černošské obyvatelstvo z afrických zemí (otroci), noví afričtí přistěhovalci (až od 60. let 20. století)
- došlo k míšení všech tří ras, intenzivní hlavně v zemích Latinské Ameriky, zde tvoří míšenci většinu obyvatelstva; Amerika je považována za místo s největším podílem míšenců, resp. je zde velice málo čistých rasových typů; „přetavení v kotli národů (melting pot)“ v USA, hovoří se o národu Američanů
- prakticky neexistuje velké území obývané příslušníky pouze jedné rasy, navíc i míšenci jsou velmi různorodí; vzhledem k nim se setkáváme se specifickými pojmy
  - **mulat** = europoidní + negroidní rasa
  - **mestic** = europoidní + mongoloidní rasa
  - **zamb** = negroidní + mongoloidní rasa (velmi málo příslušníků, jednalo se o utlačované vrstvy, jejichž vzájemné kontakty byly omezeny, pouze sever Jižní Ameriky)
- často se objevuje pojem **kreol** = původní označení pro bělocha jihoevropského původu, který se již narodil v Latinské Americe (tedy jde o potomky původních přistěhovalců, hlavně Španělů); ovšem pojem je v různých státech používán různě; kreolové mají v sobě příměs jiné rasy, tmavší pleť, slabé rysy typické pro mongoloidní nebo negroidní rasu
- statistické přehledy o rasovém složení jednotlivých států je třeba považovat za orientační, bývají založené i jen na odhadech
- oblasti podle převažujícího rasového složení obyvatel:

- a) **bělošská**: Kanada, sever USA, Argentina, Uruguay
- b) **bělošsko-mulatská**: Kuba, Portoriko
- c) **mulatská**: Dominikánská republika; v oblasti Karibiku i černošské obyvatelstvo
- d) **černošská**: Haiti, Francouzská Guayana
- e) **černošsko-mulatská**: Malé Antily, Jamajka, Belize
- f) **bělošsko-černošská**: jihovýchod USA
- g) **bělošsko-mestická**: Brazílie, Kostarika
- h) **mesticko-bělošská**: Chile, Kolumbie, Venezuela
- i) **mesticko-indiánská**: Nikaragua, Salvador, Honduras, Panama, Mexiko
- j) **indiánsko-mestická**: Guatemala, Ekvádor, Peru, Bolívie, Paraguay
- k) **eskymácká**: Grónsko
- l) v některých státech mají převahu Indové (Guayana), Indové s Indonésany (Surinam), Indové a černoši (Trinidad a Tobago)

Jazyková struktura

- rasové rozdělení se do určité míry promítá i do jazykové struktury
- původní obyvatelstvo si ve Střední Americe, Andské oblasti, Paraguaji a amazonských oblastech Brazílie zachovalo své jazyky, ty se tak používají na rozsáhlých oblastech
- v anglosaských oblastech Severní Ameriky se původní jazyky udržely jen v některých rezervacích
- černošské jazyky v Americe zanikly (černoši byli nuceni používat jazyky otrokářů)
- přes původní jazyky Indiánů se navrstvily jazyky evropských dobyvatelů, které získaly oficiální postavení a převzala je i většina původního obyvatelstva; tyto jazyky zaznamenaly od kolonizace vlastní vývoj (jazyková divergence) a odlišují se po stránce fonetické, gramatické i lexikální (nová slova vzhledem k jinému prostředí) od původního evropského jazyka
- úřední jazyk:
  - a) **angličtina**: Kanada, USA, Belize, Guayana, Falklandy, bývalé i současné britské kolonie v Karibském moři
  - b) **francouzština**: Kanada (Québeck), Haiti, francouzské zámořské departamenty
  - c) **nizozemština**: Surinam, Nizozemské Antily, Aruba
  - d) **portugalština**: Brazílie
  - e) **španělština**: ostatní státy Střední a Jižní Ameriky, Kuba, Portoriko, Dominikánská republika
  - f) **dánština**: Grónsko
- z původních jazyků má statut úředního jazyka **grónština** v Grónsku, **kečuánština** v Peru a Bolívii, **ajmarština** v Bolívii (ajmarština rozšířena i v Peru, kde však není úředním jazykem), **guaraní** v Paraguaji
- další původní jazyky, kterými se mluví, jsou: kreolská angličtina (Karibik, Guyana, Surinam – zde název sranan), kreolská francouzština (patois – Haiti, Dominika, Sv. Lucie, francouzské zámořské departamenty), papiamentu (Aruba, Nizozemské Antily), inuktitut (teritorium Nunavut – Kanada)
- v USA se zvyšuje počet Hispánců (přistěhovalců z Jižní a Střední Ameriky), kteří umí velice málo a špatně anglicky, pro dorozumívání v hispanizovaných oblastech mísením jazyků vzniká tzv. spanglish (španělská angličtina)

Náboženská struktura

- současné vyznání obyvatel je odrazem náboženské struktury kolonizátorů, resp. evropských dobyvatelů, proto na většině kontinentu dominuje **křesťanství**, přičemž převažuje církev římsko-katolická (Španělé, Francouzi, Portugalci, Irové); protestantské

směry v USA a britských koloniích (anglikánská církev, praesbyteriáni, luteráni, Mormoni, adventisté, Svědci Jehovovi ...)

- původní **animistické kulty** Indiánů se jen sporadicky uchovaly na severu kontinentu a roztroušeně u izolovaných kmenů v pralesích Amazonie
- místy se udržely některé **africké kulty**, z nichž velmi rozšířené je **vúdú** na Haity
- vlastní náboženství si zachovávají přistěhovalci z Asie, v oblastech s převahou obyvatel z jihovýchodní a východní Asie se uplatňuje **buddhismus**, Indové si přinesli **hinduismus**, Arabové **islám**
- **židovství**, nejvíce Židů je v USA, v Americe je největší diaspora Židů na světě
- náboženské cítění obyvatel Latinské Ameriky je dosud velice silné, stejně tak v Kanadě a USA (hlavně v zemědělských regionech na jihu a jihovýchodě)
- v USA nejvíce náboženských organizací a sekt (známé jsou např. scientologové, Hare Krišna, ...)
- náboženské poměry v USA zasahují i do politického života, judaismus je spojen s finančním kapitálem USA, ale hraje negativní roli v zahraniční politice státu vůči arabským zemím (silná židovská lobistická skupina ovlivňuje USA v podpoře Izraele)